

**НАЦІОНАЛЬНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ М.П. ДРАГОМАНОВА**

ТОПЧІЄВА Ірина Олександрівна

УДК 378.016:78.071.2:37.091.39(043.3)

**ПІДГОТОВКА МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ МУЗИКИ
ДО КЕРІВНИЦТВА ДИТЯЧИМИ ХОРОВИМИ КОЛЕКТИВАМИ
ІЗ ЗАСТОСУВАННЯМ ЕВРИСТИЧНИХ МЕТОДІВ НАВЧАННЯ**

13.00.02 – “Теорія та методика музичного навчання”

АВТОРЕФЕРАТ

дисертації на здобуття наукового
ступеня кандидата педагогічних наук

Київ – 2013

Дисертацією є рукопис.

Робота виконана в Національному педагогічному університеті імені М.П.Драгоманова, Міністерство освіти і науки України

Науковий керівник: доктор педагогічних наук, професор,
КОЗИР Алла Володимирівна,
Національний педагогічний
університет імені М.П. Драгоманова,
Інститут мистецтв,
професор кафедри теорії та методики
музичної освіти, хорового співу і
диригування.

Офіційні опоненти: доктор мистецтвознавства, професор
ШУЛЬГІНА Валерія Дмитрівна,
Національна академія керівних
кадрів культури і мистецтв,
завідувач кафедри теорії, історії
культури і музикознавства;

кандидат педагогічних наук
РОЛІНСЬКА Олена Григорівна,
Одеська державна музична академія
імені А.В.Нежданової, викладач
кафедри загального та
спеціалізованого фортепіано.

Захист відбудеться «15» травня 2013 р. о 16.00 годині на засіданні спеціалізованої вченої ради в Д 26.053.08 у Національному педагогічному університеті імені М.П. Драгоманова за адресою: 01601, м. Київ, вул. Пирогова, 9.

З дисертацією можна ознайомитись в бібліотеці Національного педагогічного університеті імені М.П. Драгоманова за адресою: 01601, м. Київ, вул. Пирогова, 9.

Автореферат розісланий 12 квітня 2013 р.

**Вчений секретар
спеціалізованої вченої ради**

О.П. Хижна

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми дослідження. Модернізація освітньої системи України в руслі прогресивних тенденцій глобалізації європейського та світового освітнього простору зумовлена новими реаліями сучасності, що висувують завдання посилення інтелектуально-творчого рівня молодого покоління, зокрема студентської молоді. Провідна роль у підготовці генерації нових педагогічних кадрів, здатних до якісного й швидкого освоєння великого об'єму надбань культури, інформаційних технологій, застосування арсеналу нових методів продуктивного мислення, покладена на вищу школу за рахунок впровадження в освітньо-інтеграційний процес європейських освітніх стандартів. У зв'язку з цим, спираючись на європейський досвід, основним напрямком підготовки педагогічних кадрів України визначено розкриття творчих резервів особистості, сприяння процесам саморозвитку і творчого пошуку, залучення самостійно здобутих знань для розв'язання неординарних завдань та суперечностей в освітянській сфері. Адже освіта має змінювати акценти, підготовка фахівців фундаментальної якості має супроводжуватись створенням умов для реалізації їх творчого потенціалу, де навчання творчості має стати нормою (В. Андрущенко). Одним із перспективних шляхів реалізації окреслених завдань є застосування евристичних методів навчання в процесі фахової підготовки майбутніх учителів у ВНЗ.

У цьому контексті набуває актуальності проблема підготовки майбутніх учителів музики як різнобічно розвинених універсальних особистостей, носіїв національної культурної спадщини, здатних до трансформації музикознавчих знань, проектування й досягнення оригінальних мистецько-педагогічних результатів. Сформуванню творчої індивідуальності учителів музики, підготувати їх до самостійного здійснення мистецького процесу як акту творчості, створити сприятливі умови інтеграції теоретичних знань, практичних навичок і попереднього досвіду студентів для успішної майбутньої діяльності, зокрема для керівництва дитячими хоровими колективами – провідний напрямок мистецької освіти.

Діяльність керівника дитячого хорового колективу має творчу природу, котра проявляється в таких характеристиках як образність, емоційність, варіативність, діалогізм, опора на які дозволяє керівнику в процесі роботи з дитячим хоровим колективом мислити на рівні прийняття рішень, створює умови для саморозвитку і самореалізації. Адже хорова діяльність виступає як важливий засіб збагачення естетичного і життєвого досвіду кожного учасника дитячого хорового колективу та сприяє «зануренню» дітей у процес художньої творчості на рівні сприйняття хорового мистецтва, усвідомлення й укорінення дітей в індивідуальний простір творчості.

Серед різноманітних напрямків формування різнобічно розвиненої особистості, важливе місце за силою емоційного впливу на неї належить хоровому мистецтву як специфічній формі музичної діяльності, що в концентрованому вигляді відображає цінності минулого і сучасного, допомагає дітям глибше пізнати себе та збагатити свій внутрішній світ.

Цілком природним є те, що хорова музика виступає як різноманітний і специфічний вектор впливу на суб'єктів мистецького процесу, провідну роль в якому відіграє постать керівника-диригента, як носія і провідника культурних надбань людства, як керманича розвитку й розширення музичного простору, цілеспрямованого пошуку нових площин мислення для забезпечення продуктивності диригентсько-хорового процесу. Багатофункціональний характер діяльності керівника дитячого хорового колективу вимагатиме від майбутнього вчителя музики оперативного розв'язання творчих завдань, звернення до евристичних методів навчання у пошуку нової дії для досягнення якісного результату. У цьому контексті набуває актуальності проблема формування досвіду евристичної діяльності студентів під час навчання у ВНЗ, особливо у сфері їх диригентсько-хорової підготовки.

У сучасних наукових дослідженнях висвітлюються різноманітні питання теорії та методики підготовки майбутніх учителів музики: теоретичні та методичні положення мистецької освіти (Г.Падалка, О.Рудницька, Л.Хлебнікова, В.Шульгіна, О.Щолокова та ін.); теорії та методики музично-педагогічної освіти (А.Болгарський, С.Горбенко, А.Козир, Л.Куненко, Г.Побережна, В.Ражніков, О.Ролінська, О.Ростовський та ін.); наукові засади творчої особистості вчителя (Н.Гузій, С.Сисоєва, В.Сластьонін, О.Шевнюк та ін.), стилю керівництва та творчої взаємодії в хоровому колективі (П.Ковалик, А.Козир, Т.Смирнова та ін.), специфіки підготовки до керівництва дитячими хоровими колективами (В.Єлисеєва, П.Ніколаєнко, Л.Остапенко, Є.Смирнова та ін.).

Аналіз психолого-педагогічних і музикознавчих праць вказує на те, що фахова підготовка майбутніх учителів музики потребує адаптації і включення інноваційних технологій, зокрема евристичного навчання – як процесу цілеспрямованої творчості, для формування у студентів творчої активності, цілеспрямованості, продуктивного творчого мислення, самостійної позиції у вирішенні диригентсько-хорових завдань. Однак, попри значущість кола розглянутих питань, постановка проблеми застосування евристичних методів навчання у підготовці майбутніх учителів музики до керівництва дитячими хоровими колективами не набула висвітлення в науковій літературі.

Актуальність даної проблеми, її недостатня теоретична й методична розробленість, а також нагальні проблеми практики зумовили вибір теми дослідження: *«Підготовка майбутніх учителів музики до керівництва дитячими хоровими колективами із застосуванням евристичних методів навчання»*.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами.

Дисертаційне дослідження виконано відповідно до плану науково-дослідної роботи кафедри теорії та методики музичної освіти, хорового співу і диригування Інституту мистецтв Національного педагогічного університету імені М.П. Драгоманова та складає частину наукового напрямку «Зміст, форми, методи і засоби вдосконалення підготовки вчителів музики». Тема дисертації розглянута і затверджена на засіданні Вченої ради Національного педагогічного університету імені М.П. Драгоманова (протокол № 5 від 24

грудня 2009 року) та узгоджена в бюро Міжвідомчої ради з координації наукових досліджень з педагогічних і психологічних наук в Україні НАПН України (протокол № 1 від 23.02.2010 року).

Мета дослідження – розробити, обґрунтувати та експериментально перевірити методику підготовки студентів до роботи з дитячими хоровими колективами із застосуванням евристичних методів навчання в умовах інститутів мистецтв та музично-педагогічних факультетів педагогічних університетів.

Об'єкт дослідження – процес диригентсько-хорової підготовки майбутніх учителів музики.

Предмет дослідження – методика підготовки студентів до роботи з дитячими хоровими колективами із застосуванням евристичних методів навчання.

Відповідно до поставленої мети у ході дисертаційного дослідження необхідно було вирішити такі **завдання**:

1. Здійснити ретроспективний аналіз категорії творчості з проблеми розгляду евристики як її складової та дослідити методологічні підходи до застосування евристичних методів навчання у диригентсько-хоровій підготовці студентів.

2. Розкрити сутність та зміст евристичних методів навчання у процесі підготовки майбутніх учителів музики до керівництва дитячими хоровими колективами.

3. Розробити компонентну структуру готовності майбутніх учителів музики до роботи з дитячим хором.

4. Визначити критерії, показники, встановити рівні підготовленості студентів до роботи з дитячим хором із застосуванням евристичних методів навчання.

5. Обґрунтувати принципи та педагогічні умови застосування евристичних методів навчання у диригентсько-хоровій підготовці майбутніх учителів музики.

6. Експериментально перевірити методику підготовки студентів до керівництва дитячими хоровими колективами із застосуванням евристичних методів навчання.

7. Підготувати методичні рекомендації щодо удосконалення диригентсько-хорової підготовки майбутніх учителів музики.

Методологічну та теоретичну основу дослідження становлять: концептуальні положення філософії та методології освіти (В.Андрущенко, І.Бех, І.Зязюн, І.Зимня та ін.); філософські засади феномену творчості як основи пізнання сутності мистецтва (Аристотель, Г.Батищев, М.Бахтін, М.Бердяєв, В.Вернадський, Ф.Прокопович, Ж.Сартр, Г.Сковорода, Сократ, І.Франко та ін.); методологія евристичного навчання (В.Андрєєв, Б.Асаф'єв, П.Каптерєв, Ю.Кулюткін, Д.Пойа, О.Ролінська, А.Хуторської та ін.); положення фундаментальної науки щодо розвитку евристики як процесу взаємопроникнення інтелекту і творчої діяльності (Ж.Адамар, Л. де Бройль, Д.Брунер, Е. де Боно, А.Пуанкаре, А.Ейнштейн та ін.); особливості

евристичного мислення (І.Бех, Л.Виготський, Г.Костюк, В.Пушкін, А.Лук, Ж.Піаже, І.Розет, С.Рубінштейн, В.Хорєв та ін.); праці провідних науковців у галузі музичній психології (В.Петрушин, С.Науменко, О.Сохор, Б.Теплов та ін.); концепції діалогічної природи мистецтва (М.Бахтін, В.Библер та ін.); наукові праці з теорії та методики мистецької освіти (Е.Абдуллін, О.Олексюк, Г.Падалка, О.Ростовський, О.Рудницька, В.Шульгіна, О.Щолокова та ін.), теорії та методики диригентсько-хорового навчання (А.Болгарський, П.Ковалик, А.Козир, Л.Куненко, П.Ніколаєнко та ін.).

Для вирішення поставлених завдань було використано комплекс **методів науково-педагогічного дослідження**: *теоретичні* (аналіз і синтез, індукція і дедукція, абстрагування і конкретизація, аналогія, порівняння, класифікація, екстраполяція тощо), що були застосовані для визначення понятійного апарату дослідження, під час розробки методичної моделі підготовки майбутніх учителів музики до керівництва дитячими хоровими колективами із застосуванням евристичних методів навчання; *емпіричні* (педагогічні спостереження, анкетування (письмове та усне), тестування, опитування, інтерв'ювання, бесіди, обговорення, пояснення, творчі завдання, експертні методи оцінювання, педагогічний експеримент (пошуковий, констатувальний, формувальний), кількісний та якісний аналіз результатів дослідження; *математичні* (порівняльно-описові, аналітично-синтетичні, метод статистичної обробки експериментального матеріалу), що дозволили діагностувати рівні підготовленості майбутніх учителів музики до застосування евристичних методів навчання та експериментально перевірити розроблену методичну модель.

Наукова новизна одержаних результатів дослідження в тому, що:

- *вперше* визначено роль та значущість евристичних методів навчання у підготовці майбутніх учителів музики до керівництва дитячими хоровими колективами; визначено структуру готовності майбутніх учителів музики до керівництва дитячими хоровими колективами; визначено критерії, показники та рівні підготовленості студентів до роботи з хором із застосуванням евристичних методів навчання; запропонована поетапна методика підготовки студентів до роботи з дитячими хоровими колективами із застосуванням евристичних методів навчання;

- *уточнено й розвинуто* дидактичні функції евристичного навчання; зміст евристичного навчання, добір цілей, методів та прийомів евристичного навчання;

- *набули подальшого розвитку* поняття «евристичне навчання», «евристичні методи, прийоми, приписи, орієнтири» в контексті музичної освіти; методичне забезпечення диригентсько-хорової підготовки студентів.

Практичне значення одержаних результатів. Розроблена методика може сприяти удосконаленню практики підготовки студентів до керівництва дитячими хорами, поглибити сучасні способи впровадження евристичних методів у мистецьку освіту, визначити практичні шляхи розширення арсеналу навчальних засобів, що орієнтують підготовку фахівців мистецької галузі як евристично організованого процесу. Методичні рекомендації можуть бути

використані в системі вищої музично-педагогічної освіти для проектування навчальних програм з дисциплін «Хорове диригування», «Хоровий клас та практикум роботи з хором», «Читання хорових партитур», «Методика музичного виховання», виробничої педагогічної практики. Одержані результати можуть використовуватись педагогами і студентами інститутів мистецтв та музично-педагогічних факультетів педагогічних університетів з метою удосконалення диригентсько-хорового навчання.

Основні положення дослідження *впроваджено* у навчально-виховний процес Інституту мистецтв Національного педагогічного університету імені М.П. Драгоманова (довідка № 07–10/3126 від 10.12.2012 р.), Луганського національного університету імені Тараса Шевченка (довідка № 1/4971 від 12.12.2012 р.), Чернівецького національного університету імені Ю.Федьковича (довідка № 17–20/4498 від 18.12.2012 р.), Південноукраїнського національного педагогічного університету імені К.Д.Ушинського (довідка № 3248 від 18.12.2012 р.).

Апробація результатів дисертаційного дослідження. Основні положення дисертації доповідались на *міжнародних* науково-практичних конференціях: «Гуманістичні орієнтири мистецької освіти» (Київ, 2009); VII, VIII, IX, X Міжнародних педагогічно-мистецьких читаннях пам'яті професора О.П.Рудницької (Київ 2010, 2011, 2012); «Хорове мистецтво України та його подвижники» (Дрогобич, 2012); «Художня культура і освіта: традиції, сучасність, перспективи» (Мелітополь, 2012); «Новые технологии в образовании» (Таганрог, 2012); на *всеукраїнській* науково-практичній конференції: «Формула творчості» (Луганськ, 2011); на щорічних звітних науково-практичних конференціях професорсько-викладацького складу, аспірантів, докторантів Національного педагогічного університету імені М.П. Драгоманова (2009-2013); на засіданнях кафедри теорії та методики музичної освіти, хорового співу і диригування Національного педагогічного університету імені М.П. Драгоманова (2009-2013).

Публікації. Результати дослідження висвітлено у 11 одноосібних публікаціях автора, з них 6 – у провідних наукових фахових виданнях з педагогіки.

Структура та обсяг дисертації. Дисертація складається зі вступу, трьох розділів з висновками до кожного з них, загальних висновків, додатків та списку використаних джерел (226 найменувань, з них 13 – іноземними мовами). Загальний обсяг роботи – 250 сторінок, з них 199 сторінок основного тексту. Робота містить 11 таблиць, 10 рисунків.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ ДИСЕРТАЦІЇ

У **вступі** обґрунтовано актуальність і доцільність обраної теми дисертаційного дослідження, розкрито зв'язок роботи з науковими програмами і навчальними планами, визначено мету, об'єкт, предмет і завдання дослідження, охарактеризовано методи, розкрито наукову новизну, теоретичну і практичну значущість дисертації, подано інформацію про

впровадження результатів дослідження, відображено педагогічну апробацію даної роботи.

У **першому розділі** – *«Теоретико-методологічні засади підготовки майбутніх учителів музики до роботи з дитячими хоровими колективами із застосуванням евристичних методів навчання»* здійснено аналіз теоретико-методологічних засад творчості як похідної для визначення сутності й змісту поняття евристичних методів навчання в підготовці майбутніх учителів музики до керівництва дитячими хоровими колективами в аспекті діяльності, активності, самостійного пізнання, творчого мислення і творчого пошуку. Мистецько-педагогічна значущість проблеми спонукала до пошуку нових шляхів удосконалення диригентсько-хорової підготовки, з метою застосування евристичних методів навчання як інноваційного напрямку підготовки майбутніх учителів музики до керівництва дитячими хоровими колективами.

Проведене науково-теоретичне узагальнення дозволило з'ясувати концептуальні ознаки евристичних методів навчання, а саме: як підґрунтя для створення максимальних умов для самореалізації, самостійних творчих пошуків (П.Каптерев, Ю.Кулюткін, І.Ільєсов, В.Соколов, А.Хуторської); як головну умову «мікронавчання» і «мікророзвитку», формування інтересу і потреби творчої діяльності (В.Андрєєв); як вільну пізнавально-творчу діяльність (А.Хуторської), як потужний механізм активізації самостійної диригентсько-хорової діяльності (Ф.Гелевич, Т.Світова). З цієї позиції проблема евристичного навчання розглядається як технологія створення нового. Аналіз специфіки застосування евристичних методів навчання в диригентсько-хоровій підготовці майбутніх учителів музики конкретизував шляхи удосконалення творчого розвитку студентів, що сприяють активізації творчого мислення, спрямовують на пошук нових особистісних творчих моделей художнього образу хорового твору, акумулюють попередній творчий досвід і накопичену інформаційну базу для досягнення особистісно-значущих, оригінальних результатів диригентсько-хорової діяльності. У зв'язку з цим з'ясовано, що евристичні методи навчання, як системний комплекс діалогічної взаємодії, тісно пов'язані з інтуїцією та творчістю, що дозволяє упорядковувати художньо-творчий процес по-новому, активізуючи інтелект і творчі здібності студентів для пошуку оригінальних шляхів вирішення нагальних диригентсько-хорових завдань.

Розгляд досліджуваної проблеми через призму педагогіки мистецтв (Г.Падалка, Г.Побережна, О.Ростовський, О.Рудницька, В.Шульгіна, О.Щолокова та ін.); диригентсько-хорової підготовки студентів у теорії та практиці музично-педагогічної освіти (А.Авдієвський, А.Болгарський, А.Козир, Л.Куненко, Т.Смирнова, Л.Хлебнікова та ін.) засвідчив можливість застосування евристичних методів навчання, що синтезують комплексний вплив на особистісну творчу систему музиканта та уможливають досягнення високого рівня художньо-творчої самореалізації студентів у процесі підготовки до керівництва дитячими хоровими колективами. На підставі узагальнення теоретичних положень з'ясовано, що створення цілісної системи

підготовки майбутніх учителів музики до керівництва дитячими хоровими колективами із застосуванням евристичних методів навчання потребує врахування *особистісного, діяльнісного, креативного, герменевтичного, акмеологічного підходів*.

У результаті системного аналізу наукових джерел визначено сутність та зміст підготовки майбутніх учителів музики до керівництва дитячими хоровими колективами із застосуванням евристичних методів навчання, запропоновано авторське визначення застосування методів евристичного навчання у роботі з дитячими хоровими колективами як *специфічного, мобільного засобу вирішення тих чи інших диригентсько-хорових завдань, що дозволяє націлити студентів на пошук нових шляхів до розуміння і відображення змісту творів мистецтва, конструювання власної інтерпретації художніх образів, самостійного вибору продуктивного способу дії для вдосконалення якісних характеристик диригентсько-хорового процесу*.

Згідно специфіки диригентсько-хорової діяльності, в розділі виокремлено й охарактеризовано основні *функції* евристичного навчання, а саме: *системну, пізнавальну, діагностичну, організаційну, пошукову, конструктивну, оцінювальну, проєктивну, творчо-діяльнісну*.

Проведений методологічний аналіз дозволив встановити, що застосування евристичних методів навчання у процесі диригентсько-хорової підготовки студентів уможливорює проєктування індивідуальної траєкторії творчого розвитку майбутніх учителів музики, пошук ними нових особистісних творчих моделей взаємовідносин із дитячим хоровим колективом, активізує попередній творчий досвід студентів, рефлексію, звернення до інтуїції, емпатії, аналогії, асоціації, формуючи, тим самим, навички самостійної творчості.

У **другому розділі** – *«Методика підготовки майбутніх учителів музики до застосування евристичних методів навчання»* визначено наукові принципи, що відображають особливості застосування евристичних методів навчання в диригентсько-хоровій підготовці студентів, а саме: принцип культуровідповідності, принцип інтерсуб'єктних відносин, принцип музично-творчої спрямованості на досягнення акмерівня, принцип художньо-виконавської інтерпретації хорових творів, принцип опори на фаховий досвід.

Структура підготовки майбутніх учителів музики до роботи з дитячими хоровими колективами із застосуванням евристичних методів навчання узагальнена у наступних *компонентах*: *мотиваційно-емоційному*, який передбачає активізацію інтересу студентів до застосування евристичних методів навчання у диригентсько-хоровій діяльності, прагнення до самовираження, творчості, фахового зростання та представлений інтегрованим поєднанням конкретної мети евристичної діяльності з готовністю до пошуку шляхів її реалізації; *комунікативно-компетентнісному*, що забезпечує конструювання студентами змісту евристичного навчання у процесі суб'єкт-суб'єктної взаємодії між викладачем і студентом, передбачає розвиток критичного стилю мислення, вміння застосовувати евристичний діалог як засіб проєкції евристичної діяльності на диригентсько-хоровий процес;

креативно-рефлексивному, який характеризує розвиток креативно-розвинутої, зрілої творчої особистості студента, здатність до самоконтролю і саморегуляції, спроможність до оцінювання якості звучання хору відповідно власної інтерпретації хорового твору, розвиненість інтуїції для визначення стану керованого колективу; *діяльнісно-результативному*, що дозволяє визначити підготовленість студентів до застосування евристичних методів навчання, здатність до пошуку оригінальних шляхів досягнення творчої мети, відповідно власної інтерпретації художнього образу хорового твору, володіння прийомами евристичного пошуку та стратегіями його художньо-творчої реалізації, сформованість продуктивного мислення, установки на творчість, усвідомлення себе діючою творчою силою.

Підготовку майбутніх учителів музики до керівництва дитячими хоровими колективами із застосуванням евристичних методів навчання забезпечують визначені нами педагогічні умови, а саме: *активізація інтересу студентів до застосування методів евристичного навчання; орієнтація студентів на застосування евристичних методів з урахуванням індивідуальних особливостей майбутніх учителів музики; забезпечення активної творчої взаємодії керівника з хоровим колективом; систематичне залучення студентів до використання евристичних прийомів з урахуванням специфіки майбутньої фахової діяльності.*

Відповідно до визначених структурних компонентів розроблено *критерії та показники* підготовленості майбутніх учителів музики до роботи з дитячим хором із застосуванням евристичних методів навчання. *Міра спрямованості студентів на конструювання власних мотивів евристичної діяльності.* Показниками цього критерію є: позитивне ставлення й активна спрямованість студентів на використання методів евристичного навчання в диригентсько-хоровій діяльності; прояв інтересу та творчої активності у майбутніх учителів музики до проектування евристичної діяльності. *Ступінь розвиненості умінь студента оперувати евристичними прийомами роботи у взаємодії з навчальним колективом*, показниками даного критерію визначено: вияв студентами системних знань щодо впровадження евристичних методів навчання; прагнення до постійного розширення мистецької інформативної бази як засобу активізації евристичного діалогу. *Міра здатності до самоконтролю творчих мистецьких та педагогічних дій*, показниками якого було обрано: уміння рефлексивного оцінювання творів мистецтва, проведення глибокого аналізу хорових творів; гнучкість асоціативно-образного мислення, готовність до самостійної творчості. *Міра здатності студента до самостійного обґрунтованого пошуку доцільних методів у процесі евристичного пошуку*, показниками даного критерію обрано: вміння передбачати та спланувати власні педагогічні дії відповідно змісту й вирішення творчих завдань; здатність до самостійного вибору студентом комплексу доцільних евристичних методів, реалізація власної інтерпретації творів хорового мистецтва. Розроблена методична модель представлена на рис.1.

Рис. 1 Модель підготовки студентів до керівництва дитячими хоровими колективами із застосуванням евристичних методів навчання

У третьому розділі – «Дослідно-експериментальна технологія підготовки майбутніх учителів музики до роботи з хором із застосуванням евристичних методів навчання» охарактеризовано рівні підготовленості майбутніх учителів музики до роботи з хором із застосуванням методів евристичного навчання, а саме: низький, середній, достатній та високий.

Низький рівень. Студенти цього рівня відрізняються нестійким слабким інтересом до застосування евристичних методів навчання, відсутністю розуміння необхідності й значущості оволодіння ними, відсутністю потреби до застосування евристичних методів у роботі з хором. Активність студентів у процесі евристичної діяльності залежить від зовнішніх обставин її виконання, у випадку ускладнень студенти схильні до її припинення, оскільки орієнтуються на оцінні судження оточення при відносній байдужості до застосування евристичних методів навчання. Студенти володіють фрагментарними знаннями про процеси творчого мислення, про сутність, особливості, основні прийоми та алгоритми її реалізації у практичній роботі з хоровим колективом, що свідчить про мінімальний рівень евристичних умінь і неспроможність студентів до їх застосування на практиці. Незважаючи на явну недостатність знань та вмінь, необхідних для повноцінної евристичної діяльності, цей рівень було визначено як початковий до застосування студентами евристичних методів навчання у роботі з хоровими колективами.

Середній рівень. Студенти демонструють стійкий інтерес до евристичної діяльності, частково усвідомлюють значущість і необхідність оволодіння нею, але потреба до застосування евристичних методів у диригентсько-хоровій справі майже відсутня. На цьому рівні евристична діяльність студентів викликана як зовнішніми, так і внутрішніми мотивами та відповідає їхнім особистим потребам саморозвитку і самовдосконалення. Майбутні вчителі музики володіють знанням поодиноких евристичних прийомів і ще не можуть самостійно оперувати ними, самоконтроль творчих мистецьких та педагогічних дій присутній частково. Студенти не здатні без допомоги аналізувати нестандартні ситуації, співвідносити їх з творчими цілями, не можуть здійснювати самостійний пошук. Означений рівень передбачає усвідомлення майбутніми вчителями музики особистісних цілей евристичної діяльності, можливості ефективного її застосування, усвідомлення власних можливостей до застосування евристичних методів навчання як резерву акме-розвитку і прагнення до їх збільшення.

Достатній рівень. Студенти виявляють активний інтерес до евристичної діяльності, усвідомлюють значущість й необхідність оволодіння нею, що викликано професійно-ціннісними та пізнавальними мотивами, проявом творчої активності. Володіють комплексом інтегрованого мистецького знання, що знаходиться у компетенції керівника дитячого хорового колективу, здатні апелювати до власної мистецької інформативної бази як засобу активізації евристичного діалогу. Студенти демонструють навички функціонально-цільового аналізу, розвиненість інтуїтивної й аналітично-оцінювальної сфер, здатність до об'єктивної самооцінки та корекції власної мистецької та педагогічної дії, сформованість асоціативно-

образного мислення, гнучкість самостійного мислення, що виявляється в аналізі нетипових ситуацій, у співвідношенні їх з перспективними творчими цілями. Вони самостійно здійснюють евристичний пошук, приймають рішення у нестандартних ситуаціях, поетапно, послідовно вирішують творчі завдання, вміють їх передбачити і спланувати, намагаються прогнозувати, моделювати та застосовувати самостійно обраний комплекс доцільних евристичних методів. Означений рівень підготовленості майбутніх учителів музики до роботи з хором із застосуванням евристичних методів навчання виявляє спроможність студентів до свідомого проектування евристичної діяльності відповідно творчої мети і бажаного результату.

Високий рівень. Студенти цього рівня відрізняються стійким мотиваційно-ціннісним відношенням як до самостійного конструювання власних мотивів евристичної діяльності у процесі роботи з хором, так і до конструювання мети власного акме-розвитку. Студенти володіють комплексом інтегрованого мистецького знання, комплексом евристичних стратегій, виявляють уміння поетапного планування власної педагогічної дії, оперативного вибору продуктивного способу дії, самостійні у пошуку, відборі та застосуванні власної інтерпретації художнього образу хорових творів, привносять у диригентсько-хорову діяльність новизну, оригінальність. Високий рівень характеризується також сформованою емоційно-вольовою сферою студентів, розвинутою творчою інтуїцією, ініціативністю, демонстрацією толерантності, побудованої на позиціях евристичного діалогу. Характерним для даного рівня є здатність студентів до самостійного обґрунтованого пошуку доцільних евристичних методів для вдосконалення творчого процесу з метою отримання якісно нового власного результату диригентсько-хорової діяльності.

Констатувальний етап експерименту проводився впродовж чотирьох взаємопов'язаних етапів. Розроблена діагностична методика включала низку дослідницьких завдань і експериментальних випробувань, скомпонованих в інтеграційні блоки, а саме: анкетування, інтерв'ювання, тестування, тестові завдання, усне і письмове опитування, спостереження за навчальною діяльністю студентів (індивідуальні заняття з диригування, репетиції хорового класу), оцінювання евристичної діяльності студентів компетентним експертним журі, математичні методи обробки отриманих даних тощо. Узагальнення результатів діагностики рівнів підготовленості майбутніх учителів музики до роботи з хором із застосуванням евристичних методів навчання засвідчило, що здебільшого майбутні вчителі музики знаходилися на низькому (38,1%) та середньому (46,6%) рівнях. Достатнього рівня досягли 8,4% студентів, високого рівня було зафіксовано всього 6,9% студентів.

Формувальний експеримент здійснювався відповідно до розробленої поетапної методики, згідно моделі підготовки студентів до керівництва дитячими хоровими колективами із застосуванням евристичних методів навчання, у чотири етапи, а саме: організаційно-стимулюючого, аналітично-конструктивного, інтерпретаційно-пошукового, творчо-результативного.

Перший етап – організаційно-стимулюючий, спрямований на формування мотиваційно-емоційного компоненту підготовки майбутніх учителів музики до роботи з дитячим хором, ставив за мету активізацію пізнавального інтересу студентів до застосування евристичних методів навчання у диригентсько-хоровій діяльності. В експериментальну методику впровадженій модифікований комплекс евристичних прийомів вирішення творчих завдань (аналіз, синтез, подрібнення, класифікація, вживлення, екстраполяція, порівняння, гіперболізація, трансляція, варіативність тощо); модифікований комплекс елементарної евристичної діяльності, методика якого складалась із чотирьох міні-етапів: *на першому* у процесі пошуку відповідей студентами на низку варіативних запитань, поставлених викладачем, відбувалось стимулювання мисленнєвої діяльності студентів для досягнення поставленої викладачем мети творчого завдання; *на другому* студенти узгоджували виявлену інформацію із попереднім творчим досвідом, конструювали власну інтерпретацію художнього образу; *на третьому* студенти оцінювали переваги і недоліки власної інтерпретації; *на четвертому* майбутні вчителі музики проектували втілення художнього образу в звучанні уявного хорового колективу, визначали якісні зміни у розумінні самого себе.

Другий етап – аналітично-конструктивний забезпечував формування комунікативно-компетентнісного компоненту підготовки майбутніх учителів музики до роботи з дитячим хором із застосуванням евристичних методів навчання та передбачав створення евристичних ситуацій, котрі б забезпечували зв'язок між накопиченою інформативною базою студентів та її практичним застосуванням. На цьому етапі були застосовані такі методи: кейс-метод, метод ліквідації безвихідних ситуацій, метод екстраполяції тенденцій, метод евристичного діалогу, метод конструювання теорій, спрямовані на опанування студентами норм діалогової комунікації, аналізу інформації, виокремлення суттєвих зв'язків і відношення між елементами інформації (мистецької і педагогічної), створення авторських, свідомо-ціннісних комунікативних моделей у процесі вибору і прийняття одного з альтернативних рішень управлінського або творчого характеру.

На третьому етапі – інтерпретаційно-пошуковому, у рамках формування креативно-рефлексивного компоненту підготовки майбутніх учителів музики до роботи з дитячим хором із застосуванням евристичних методів навчання, увага студентів зосереджувалась на формуванні навичок евристичної діяльності під час застосування евристичних методів навчання у процесі творчого пошуку власної інтерпретації хорового твору і створення художнього образу за короткий відрізок часу. Цей етап обумовлений використанням наступних методів: метод емпатії, метод порівняння, метод Декарта, метод синектики, метод вільних асоціацій, метод інверсії, метод самооцінки. За допомогою комплексного застосування евристичних методів навчання збагатився фаховий тезаурус студентів, розвивалась асоціативно-образна сфера, формувалась здатність до самоконтролю, самооцінювання, цілепокладання, спрямованість до акме-розвитку, формувалась інформаційний фонд, що забезпечувало структурно-змістовну наповненість диригентсько-

хорової підготовки майбутніх учителів музики із застосуванням евристичних методів навчання.

Четвертий етап – творчо-результативний, спрямований на формування діяльнісно-результативного компонента підготовки майбутніх учителів музики до роботи з дитячим хором із застосуванням евристичних методів навчання, передбачав практичне застосування студентами сформованих евристичних умінь та навичок; самостійність вибору доцільних евристичних методів; досягнення результату творчого пошуку під час цілеспрямованої евристичної діяльності. Для вирішення експериментальних завдань на цьому етапі застосовувались: система евристик (орієнтири евристичного пошуку), модифікований комплекс організованих стратегій (стратегії функціонально-цільового аналізу, стратегії аналізу протиріч, стратегії подолання бар'єрів, стратегії використання інформації, стратегії оціночних суджень, стратегії прийняття рішення (генерування ідеї), стратегії альтернативного пошуку творчої ідеї, узагальнена схема евристичної діяльності. У процесі експериментальної роботи значно активізувалися творчий та технологічний аспекти евристичної діяльності студентів, сформувалась установка майбутніх учителів музики на самостійний вибір комплексу доцільних евристичних методів навчання у процесі створення власних інтерпретаційних конструктів досягнення оригінального результату диригентсько-хорової діяльності.

Результати діагностики підготовленості майбутніх учителів музики до роботи з хором із застосуванням евристичних методів навчання, встановлені наприкінці формульованого експерименту, виявили позитивну динаміку підготовленості означеного феномена, що свідчить про значну ефективність запропонованої поетапної методики підготовки студентів до роботи з дитячими хоровими колективами із застосуванням евристичних методів навчання (див. табл. 1).

Таблиця 1

Динаміка підготовленості майбутніх учителів музики
до роботи з хором із застосуванням
евристичних методів навчання

Компоненти	Контрольні групи (65 с.)								Експериментальні групи (60 с.)							
	Рівні								Рівні							
	низький		середній		достатній		високий		низький		середній		достатній		високий	
	а	%	а	%	а	%	а	%	а	%	а	%	а	%	а	%
Мотиваційно-емоційний	21	32	27	40,8	9	15,3	8	12,9	6	9,8	21	35,1	18	29,3	15	25,8
Комунікативно-компетентнісний	15	23,6	29	43,5	13	19,8	8	13,1	11	17,6	17	28,5	18	29,2	14	24,7
Креативно-рефлексивний	18	28,9	29	44,2	12	17,8	6	9,1	8	14,7	16	25,7	19	31,1	17	28,5
Діяльнісно-результативний	24	37,4	27	40,3	8	12,9	6	9,4	12	20,4	19	30,4	15	25,5	14	23,7

Порівняльний аналіз результатів констатувального та формувального етапів експерименту виявив позитивні зміни у рівнях сформованості підготовленості майбутніх учителів музики до роботи з дитячим хором із застосуванням евристичних методів навчання у відсотковому еквіваленті. Зіставлення результатів КГ та ЕГ до та після впровадження експериментальної методики, їх якісний та кількісний аналіз за допомогою різноманітних методів математичної статистики забезпечили вірогідність отриманих результатів та уможливили їх перенесення на загальну сукупність: високий рівень в середньому збільшився на 19,57%; достатній рівень збільшився на 20,34%; середній рівень зменшився на 16,46%; низький зменшився на 23,65%.

Отримані результати свідчать про те, що розроблена методика застосування евристичних методів навчання у диригентсько-хоровій підготовці майбутніх учителів музики сприяє підвищенню рівня підготовленості студентів до роботи з дитячими хоровими колективами.

Достовірність результатів педагогічного експерименту визначалась за методом перевірки статистичних гіпотез. Для математичної перевірки статистичної значущості отриманих результатів було перевірено гіпотезу про неоднорідність вибірок. Для перевірки статистичних гіпотез використовувався t – критерій Стюдента:

$$t_{emn} = \left| \frac{\bar{X} - \bar{Y}}{S_d} \right|,$$

Емпіричне значення рівня сформованості певної якості знайдено, враховуючи отримані дані:

$$t_{emn} = 1,98$$

Для перевірки гіпотези, згідно даних таблиці критерію Стюдента (t -критерію), знайдено ймовірності і числа ступенів свободи зони значимості:

$$1,01 \geq 0,1; 1,4 \geq 0,05; t_{кр} = 1,01; t_{кр} = 1,4; t_{emn} = 1,98.$$

Характеристики порівняльної вибірки дозволили констатувати, що альтернативна гіпотеза про подібність відхиляється й на 95% рівні значимості приймається гіпотеза про суттєву і не випадкову різницю між контрольними та експериментальними групами.

Результати дослідно-експериментальної перевірки розробленої поетапної методики підготовки майбутніх учителів музики до роботи з дитячими хоровими колективами із застосуванням евристичних методів навчання показали її ефективність, що підтверджено позитивністю виявлених змін та здатністю студентів до самостійного пошуку доцільних евристичних методів з метою отримання якісно-нового власного результату диригентсько-хорової діяльності.

ВИСНОВКИ

У дисертаційному дослідженні викладено теоретичне узагальнення та запропоновано нове розв'язання проблеми підготовки майбутніх учителів музики до керівництва дитячими хоровими колективами із застосуванням евристичних методів навчання, актуальність якої зумовлено необхідністю підвищення якості диригентсько-хорового навчання студентів.

Проведене дослідження та виконання всіх поставлених завдань дало підстави зробити наступні висновки:

1. На основі аналізу теоретико-методологічних засад проблеми з'ясовано, що попри дослідження значущості застосування евристичних методів у різновидах навчальної діяльності, поза увагою вчених залишилась проблема застосування евристичних методів навчання у підготовці майбутніх учителів музики до керівництва дитячими хоровими колективами. Актуальним у цьому контексті є пошук шляхів ефективного впровадження регулятивних механізмів означеного феномену у диригентсько-хоровому навчанні студентів на основі *особистісного, діяльнісного, креативного, герменевтичного, акмеологічного підходів*.

2. У результаті системного аналізу наукових психолого-педагогічних і мистецьких джерел визначено сутність евристичних методів навчання як способів активізації творчої діяльності особистості, що передбачають спонукання її до прийняття рішень у нестандартних ситуаціях на основі емпатії, інтуїції, асоціативного мислення шляхом актуалізації попереднього досвіду й прогнозування наступних дій. Запропоновано авторське визначення поняття «евристичні методи у диригентсько-хоровій підготовці студентів», які характеризуються як специфічний мобільний засіб вирішення музично-творчих завдань через спрямування студентів на пошук нових шляхів до розуміння і виконавського відображення змісту творів мистецтва, конструювання власної інтерпретації художніх образів, самостійного вибору продуктивного способу дії для вдосконалення якісних характеристик диригентсько-хорового процесу. Виокремлено й охарактеризовано основні функції евристичного навчання майбутніх учителів музики: *системну, пізнавальну, діагностичну, організаційну, пошукову, конструктивну, оцінювальну, проєктивну, творчо-діяльнісну*.

3. Розроблено структуру готовності майбутніх учителів до роботи з дитячим хором, яка включає такі компоненти: *мотиваційно-емоційний, комунікативно-компетентнісний, креативно-рефлексивний, діяльнісно-результативний*.

4. Критеріями підготовленості студентів до застосування евристичних методів навчання визначено: міру спрямованості студентів на конструювання власних мотивів евристичної діяльності; ступінь розвиненості умінь студента оперувати евристичними прийомами роботи у взаємодії з навчальним колективом; міра здатності до самоконтролю творчих мистецьких та педагогічних дій; міра здатності студента до самостійного обґрунтованого пошуку доцільних методів у процесі евристичного пошуку. Згідно з

розробленими критеріями визначено показники підготовленості майбутніх учителів музики до застосування евристичних методів навчання. Охарактеризовано чотири рівні підготовленості студентів до застосування евристичних методів навчання – низький, середній, достатній та високий.

5. Визначено принципи застосування евристичних методів навчання у диригентсько-хоровій підготовці майбутніх учителів музики: принцип *культуровідповідності*, принцип *інтерсуб'єктних відносин*, принцип *музично-творчої спрямованості на досягнення акмерівня*, принцип *художньо-виконавської інтерпретації хорових творів*, принцип *опори на фаховий досвід*.

6. Розроблено й обгрунтовано педагогічні умови застосування евристичних методів навчання у підготовці майбутніх учителів музики до керівництва дитячими хоровими колективами, а саме: активізація інтересу студентів до застосування евристичних методів навчання; орієнтація студентів на застосування евристичних методів з урахуванням індивідуальних можливостей майбутніх учителів музики; забезпечення активної творчої взаємодії керівника з хоровим колективом; систематичне залучення студентів до використання евристичних прийомів з урахуванням специфіки майбутньої фахової діяльності.

7. Розроблено і експериментально перевірено методику підготовки майбутніх учителів музики до керівництва дитячими хоровими колективами із застосуванням евристичних методів навчання, яка включає етапи: *організаційно-стимулюючий*, що ставив за мету розвинути пізнавальний інтерес студентів до застосування евристичних методів навчання та передбачав введення в експериментальну методику евристичних прийомів вирішення творчих завдань; модифікованого комплексу елементарної евристичної діяльності; *аналітично-конструктивний*, який націлений на розуміння студентами діяльності хорового диригента як евристичного процесу розкриття інформаційної невизначеності творчого завдання, обумовленого протиріччями творчої ситуації під час проведення якого були застосовані евристичні методи, які уможливили опанування студентами норм діалогової комунікації, аналізу інформації; *інтерпретаційно-пошуковий*, що спрямовував студентів до осмислення перспектив застосування евристичних методів навчання у процесі конструювання власної інтерпретації творів мистецтва; *творчо-результативний*, що забезпечував поступовий вихід студентів на самостійний рівень вирішення диригентсько-хорових завдань, оволодіння комплексною управлінською стратегією керівництва творчим процесом.

8. Статистична обробка результатів та узагальнення отриманих даних за визначеними критеріями дозволили розподілити студентів контрольних та експериментальних груп за рівнями сформованості підготовленості майбутніх учителів музики до роботи з хором із застосуванням евристичних методів навчання. Низький рівень у КГ виявлено у 30,5% студентів, в ЕГ - 15,6%; середній – у КГ становив 42,2% досліджуваних, в ЕГ – 29,9%; достатній рівень у КГ склав 16,3% респондентів, в ЕГ – 28,8%; високий рівень у КГ зафіксовано у 11,1%, в ЕГ – 25,6% студентів. Перевірка результативності дослідно-експериментальної роботи здійснювалась на основі порівняльного аналізу

рівнів сформованості студентів контрольних і експериментальних груп. Результати експериментальної перевірки розробленої поетапної методики засвідчили позитивну динаміку формування підготовленості майбутніх учителів музики до роботи з хором із застосуванням евристичних методів навчання, що підтверджено позитивністю виявлених змін та здатністю студентів до самостійного пошуку доцільних евристичних методів з метою отримання якісно нового власного результату диригентсько-хорової діяльності. Успішна апробація методики дає підставу рекомендувати її для широкого впровадження у практику диригентсько-хорового навчання студентів.

9. У навчальний процес впроваджено авторські методичні рекомендації з підготовки майбутніх учителів музики до роботи з хоровими колективами із застосуванням евристичних методів навчання. Це дозволило оновити зміст дисциплін «Хорове диригування», «Хоровий клас і практикум роботи з хором», «Методика музичного виховання» та проведення диригентсько-хорової практики з шкільними хоровими колективами.

У цілому дослідження підтвердило, що запропонована цілісна методика підготовки студентів до роботи з дитячими хоровими колективами із застосуванням евристичних методів навчання сприяє удосконаленню диригентсько-хорової підготовки. Проблема застосування евристичних методів навчання у диригентсько-хоровій підготовці майбутніх учителів музики вперше зазнала свого висвітлення, відтак проведене дослідження не вичерпує всіх аспектів поставленої проблеми. Подальшого наукового аналізу потребують питання розвитку евристичних умінь і навичок студентів; застосування евристичних методів навчання у різновидах мистецької освіти; впровадження евристичного навчання у підготовку магістрів в умовах інститутів мистецтв та музично-педагогічних факультетів педагогічних університетів.

СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ ПРАЦЬ ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ

1. Топчієва І.О. Формування організаційних якостей майбутнього вчителя музики в процесі фахової підготовки / І.О.Топчієва //Науковий часопис Нац. пед. університету імені М.Драгоманова. Сер. № 14: Теорія і методика мистецької освіти: зб. наук. праць. – К., 2009. – Вип. 8 (13). – С. 138–141.
2. Топчієва І.О. Шляхи евристичного навчання майбутніх учителів музики / І.О.Топчієва //Науковий вісник Чернівецького ун-ту: зб. наук. праць. – Чернівці: Чернівецький нац. ун-т, 2009. – Вип. 491. С.168–175.
3. Топчієва І.О. Управлінський аспект підготовки майбутнього вчителя музики до роботи зі шкільним хоровим колективом / І.О.Топчієва //Наукові записки Нац. пед. ун-т імені М.Драгоманова. Серія педагогічні та історичні науки: зб. наук. ст. – К., 2010. – Вип. LXXXVI (86). – С. 211–220.

4. Топчієва І.О. Філософський аспект проблеми творчості: зарубіжний досвід / Ірина Топчієва //Щомісячний науково-педагогічний журнал «Молодь і ринок». – ДДПУ імені Івана Франка. – Дрогобич, 2011. - №1 (72) січень. – С.136–140.
5. Топчієва І.О. Принципи евристичного навчання майбутніх учителів музики / І.О.Топчієва //Вісник ЛНУ імені Тараса Шевченка (педагогічні науки). – Луганськ, ДЗ «ЛНУ імені Тараса Шевченка» № 17 (218), Ч. II, квітень 2011. – С.157–163.
6. Топчієва І.О. Діагностика рівнів підготовленості майбутніх учителів музики до роботи з хором із застосуванням евристичних методів навчання / І.О.Топчієва //Науковий вісник Південноукраїнського національного педагогічного університету імені К.Д.Ушинського: (збірник наукових праць). – № 9 (10). – Одеса.: ПНПУ ім. К.Д.Ушинського, 2012. – С. 50–55.
7. Топчієва І.О. Підготовка майбутніх учителів музики в процесі евристичного навчання / І.О.Топчієва //Педагогічна майстерність як система професійних і мистецьких компетентностей: зб. матеріалів VII Міжнародних педагогічно-мистецьких читань пам'яті професора О.П.Рудницької / [за ред. О.М.Отич]. – Чернівці: Зелена Буковина, 2010. – С. 135–137.
8. Топчієва І.О. Підготовка майбутніх викладачів мистецьких дисциплін до евристичного навчання школярів / І.О.Топчієва //Педагогічна майстерність як система професійних і мистецьких компетентностей: Зб. матеріалів IX Міжнародних педагогічно-мистецьких читань пам'яті професора О.П.Рудницької / гол. ред.: І.А. Зязюн. – Вип. 3 (7). - Чернівці: Зелена Буковина, 2011. – С. 243–245.
9. Топчієва І.О. Критерії ефективності підготовки майбутніх учителів музики засобами евристичного навчання / І.О.Топчієва //Єдність навчання і наукових досліджень – головний принцип університету: Збірник наукових праць звітно-наукової конференції викладачів університету 2011 рік, частина 2. – К.: НПУ імені М.П.Драгоманова, 2012. – С. 203–205.
10. Топчиева И.А. Методический аспект применения эвристических методов обучения в подготовке преподавателей художественных дисциплин / И.А.Топчиева //Новые технологии в образовании: сб. материалов XIII Международной научно-практической конференции. – М.: Издательство «Спутник +», 2012. – С. 237–241.
11. Топчієва І.О. Методичні рекомендації з підготовки майбутніх учителів музики до роботи з хоровими колективами із застосуванням евристичних методів навчання (для студентів Інститутів мистецтв та музично-педагогічних факультетів педагогічних університетів) / І.О.Топчієва. – К.: Вид-во НПУ ім. М.П.Драгоманова, 2013. – 61 с.

АНОТАЦІЇ

Топчієва І.О. Підготовка майбутніх учителів музики до керівництва дитячими хоровими колективами із застосуванням евристичних методів навчання. – Рукопис.

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата педагогічних наук за спеціальністю 13.00.02 – теорія та методика музичного навчання. – Національний педагогічний університет імені М.П.Драгоманова, Київ, 2013.

У дисертації досліджується проблема удосконалення диригентсько-хорової підготовки студентів інститутів мистецтв до роботи з дитячим хором із застосуванням евристичних методів навчання. Подано аналіз базових понять дослідження, висвітлено специфіку, сутність та зміст означеного феномена, визначено принципові підходи, що зумовило виокремлення мотиваційно-емоційного, комунікативно-компетентнісного, креативно-рефлексивного, діяльнісно-результативного компонентів підготовки майбутніх учителів музики до роботи з хором із застосуванням евристичних методів навчання, визначено педагогічні умови їх формування. Вперше сформульовано й обґрунтовано критерії, показники, охарактеризовано рівні підготовленості майбутніх учителів музики до роботи з хором із застосуванням евристичних методів навчання.

Розроблено та впроваджено в педагогічно-мистецький процес поетапну методику підготовки студентів у процесі роботи з хоровими колективами із застосуванням евристичних методів навчання, яка є цілісною системою, що передбачає цілепокладання, визначення творчих завдань, застосування комплексу евристичних прийомів, методів, орієнтирів, стратегій, узагальнюючих евристичних схем. У цілому дослідження підтвердило, що запропонована методика сприяє ефективності підготовки майбутніх учителів музики до роботи з дитячим хором, досягненню студентами оригінального, особистісного результату диригентсько-хорової діяльності умовах інститутів мистецтв та музично-педагогічних факультетів педагогічних університетів.

Ключові слова: майбутній вчитель музики, підготовка до керівництва дитячими хоровими колективами, евристичні методи навчання, педагогічні умови, поетапна методика.

Топчиева И.А. Подготовка будущих учителей музыки к руководству детскими хоровыми коллективами с применением эвристических методов обучения. - Рукопись.

Диссертация на соискание ученой степени кандидата педагогических наук по специальности 13.00.02 - теория и методика музыкального обучения. - Национальный педагогический университет имени М.П. Драгоманова, Киев, 2013.

В диссертации исследуется проблема совершенствования дирижерско-хоровой подготовки студентов институтов искусств к работе с детским хором с применением эвристических методов обучения. Дан анализ базовых понятий исследования, освещены специфика, сущность и содержание указанного

феномена, определены принципиальные подходы, что обусловило выделение мотивационно-эмоционального, коммуникативно-компетентностного, креативно-рефлексивного, деятельностно-результативного компонентов подготовки будущих учителей музыки к работе с хором с применением эвристических методов обучения, разработаны педагогические условия их формирования. Впервые сформулированы и обоснованы критерии, показатели, охарактеризованы уровни подготовленности будущих учителей музыки к работе с хором с применением эвристических методов обучения. Разработана и внедрена в педагогический процесс поэтапная методика подготовки студентов в процессе работы с хоровыми коллективами с применением эвристических методов обучения, которая является целостной системой, предусматривающей целеполагание, определение творческих задач, применение комплекса эвристических приемов, методов, ориентиров, стратегий, обобщающих эвристических схем.

В целом исследование подтвердило, что предложенная методика способствует эффективности подготовки студентов к работе с детским хором, достижению студентами оригинального, личностного результата дирижерско-хоровой деятельности в условиях институтов искусств и музыкально-педагогических факультетов педагогических университетов.

Ключевые слова: будущий учитель музыки, подготовка к руководству детскими хоровыми коллективами, эвристические методы обучения, педагогические условия, поэтапная методика.

Topchieva I.A. Preparing future music teachers to guide children's choirs using heuristic methods. - Manuscript.

Dissertation for the degree of candidate of pedagogical sciences, specialty 13.00.02 - theory and methodology of musical training. - National pedagogical university named M.P. Dragomanova, Kyiv, 2013.

The dissertation investigates the problem of improving the conductor and choral arts institutions prepare students to work with children's choir using heuristic methods. The analysis of the basic concepts of research highlights the specificity, the nature and content of the definite phenomenon defined policy approaches, which led to the isolation of motivational-emotional, communicative competence, creative, reflective, action-effective component of future music teachers to work with a chorus using heuristic methods learning, defined pedagogical conditions of their formation. First formulated and justified criteria, indicators, described levels of preparedness for future music teachers to work with a chorus using heuristic methods.

Design and implementation of educational and artistic process every stage of preparation students in the process of working with choirs using heuristic methods of teaching, which is an integrated system that includes goal setting, identifying creative tasks, the use of complex heuristic techniques, methods, guidelines, policies, generalized heuristic schemes. In general, the study confirmed that the proposed method improves the efficiency of training future teachers to work with children's choir, the original student achievement, personal results a choral

conductor on conditions that Institute of Arts and music-pedagogical faculties of pedagogical universities.

Keywords: future music teacher, preparation for leadership children's choirs, heuristic teaching methods, pedagogical conditions, gradual method.

Підписано до друку 02.04.2013 р. Формат 60x84/16.

Папір офсетний. Гарнітура Таймс.

Наклад 100 прим. Зам. № 133

Віддруковано з оригіналів

Видавництво Національного педагогічного університету
імені М.П. Драгоманова. 01601, м. Київ-30, вул. Пирогова, 9

Свідоцтво про реєстрацію № 1101 від 29.10.2002.

(044) 239-30-26